

2. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» за 2011 рік /Державний комітет статистики України: [від. за випуск І.В. Крачова]. - К. Держкомстат України, 2011. – С.25-105.

УДК: 336.02:321.01:334.716

## СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Пристемський О.С. – к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ*

**Постановка проблеми.** Перехід України до ринкових умов ведення господарства обумовив появу цілого ряду проблем в економічній системі та діяльності суб'єктів підприємництва. Відповідно підприємці не мали можливості вирішувати їх швидко та з максимальною ефективністю, оскільки був відсутній практичний досвід і методологічна база для цього. Однією з основних проблем будь-якої економічної системи є забезпечення її ефективної та стабільної діяльності. У сучасних мінливих та висококонкурентних умовах дуже важливими стають питання саме стабільного безкризового розвитку.

Питання забезпечення безпеки держави та окремих її складових на сьогоднішній день є надзвичайно актуальними. І якщо раніше наукова думка зосереджувала свою увагу виключно на економічній безпеці, то сьогодні все більше науковців наголошують на необхідності створення фінансової безпеки як окремого елемента системи економічної безпеки, що має відповідати за безпеку саме сфери фінансових відносин.

**Стан вивчення проблеми.** Теоретичними дослідженнями в сфері фінансової безпеки держави та суб'єктів підприємництва, а також окремими аспектами, що необхідні для формування системи фінансової безпеки, займалися такі вчені, як Альтман Е., Барановський О.І., Бівер В., Білик М.Д., Бланк І.А., Василик О.Д., Горячева К.С., Дайновський Ю., Єпіфанов А.О., Іванова Г.П., Крижанівська В.Г., Кардаш В., Короткова Е.М., Мельник Т.М., Москаленко В.П., Таффлер Т., Терещенко О.О., Салига С.Я., Скударь Г.М., Уткін Е.А. та інші. Проте малодослідженим питанням залишається визначення значення та місце фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в системі фінансової безпеки держави.

**Завдання і методика досліджень.** Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених. Методичною базою стали загальнонаукові методи та механізми забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в системі фінансової безпеки держави.

Метою статті є визначення сутності фінансової безпеки та визначення її місця в системі фінансової безпеки держави для суб'єктів підприємництва.

**Результати досліджень.** Питання фінансової безпеки є системними, оскільки стосуються і пов'язують окремі країни, регіони, господарські суб'єкти,

політику, економіку, фінанси тощо. Фінансова безпека охоплює: фінансову безпеку окремого громадянина, домашніх господарств, населення в цілому, підприємців, підприємств, організацій, установ та їх асоціацій, галузей господарського комплексу, регіонів, окремих секторів економіки, держави та різноманітних міждержавних утворень, світового співтовариства в цілому [3].

Фінансова безпека є важливою складовою частиною економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних запасів. Вона є ступенем захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин та виступає рівнем захищеності громадянина, домашнього господарства, верств населення, підприємства, галузі, сектора економіки, ринку, держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань [4].

Фінансова безпека являє собою стан фінансової, валютної, грошово-кредитної, банківської, бюджетної, податкової, розрахункової, інвестиційної та фондової систем, а також системи ціноутворення, яка характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю відвернути зовнішню фінансову експансію, забезпечити фінансову стійкість, ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [1].

Основними цілями функціонування фінансової безпеки є досягнення суб'єктом певного збалансованого, стійкого до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів стану, а також забезпечення ефективного функціонування економічних систем. Сферами її впливу є: бюджетна сфера та державне регулювання фінансових ринків; грошово-кредитна сфера; страхування; небанківські фінансові послуги; фондовий ринок.

На сьогоднішній день недостатньо приділяється уваги фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва, як однієї з основних складових фінансової безпеки держави. Питання методології формування фінансової безпеки суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва є недостатньо розробленими. Необхідно більше уваги приділяти питанням упровадження механізмів забезпечення фінансової безпеки саме на рівні суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва, що пов'язані зі значною кількістю ризиків і нестабільністю як внутрішнього, так і зовнішнього їх середовища, а також загрозами їх поглинань, зокрема через процедури банкрутства [2].

Сучасний суб'єкт підприємництва, діючи у висококонкурентному середовищі в умовах невизначеності, постійно мусить приймати певні фінансово-господарські рішення, що мають забезпечити виконання його основної функції – одержання та максимізація прибутку. Таким чином, фінансова безпека є однією з найважливіших складових системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва, оскільки саме фінансова складова є основою в сучасній економіці, як на макро-, так і на макрорівні. Сучасна економіка реалізує свої функції шляхом використання фінансових механізмів, за допомогою фінансових методів, важелів, стимулів, переслідуючи при цьому фінансові цілі.

Фінансова безпека суб'єкта підприємництва є однією з найважливіших складових економічної безпеки ще й тому, що саме через грошові потоки організації та їх управління здійснюється вплив на більшість економічної системи підприємства. Фінансові відносини та методи управління фінансовими потоками підприємства набувають усе більшого значення і тому їх слід розглядати як складову економічної діяльності підприємства. Тому необхідно, з одного боку, підкреслити логічний взаємозв'язок між економічною та фінансовою складовою діяльності господарських суб'єктів, а з іншого - акцентувати увагу на розгляді саме фінансової безпеки як самостійної складової їх діяльності. Ця взаємозалежність полягає зокрема в тому, що частина категорій є економічними за своєю суттю, а частина фінансовими [6].

Необхідно розглядати фінансову безпеку суб'єктів підприємництва ширше, ніж просто рівень забезпеченості фінансовими ресурсами. Її сутність полягає в здатності підприємства самостійно розробляти й проводити фінансову стратегію відповідно до цілей корпоративної стратегії в умовах невизначеного й конкурентного середовища. Тобто, фінансова безпека представляє такий стан підприємства, що: дозволяє забезпечувати фінансову рівновагу, стабільність, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства; забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства; здатна протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і погрозам, що прагнуть завдати фінансової шкоди підприємству; забезпечує достатню гнучкість при прийнятті фінансових рішень; захищає фінансові інтереси власників підприємства.

Виділяють такі ключові риси фінансової безпеки суб'єктів підприємництва: забезпечує рівноважний та стійкий фінансовий стан; - сприяє ефективній діяльності суб'єкта підприємництва; дозволяє на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності організації; нейтралізує кризи та загрози банкрутству [7].

Перед фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва постають такі завдання: ідентифікація ризиків і пов'язаних з ними потенційних небезпек і загроз; визначення індикаторів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва; впровадження системи діагностики та моніторингу стану фінансової безпеки; контроль та оцінка ефективності дії системи фінансової безпеки; створення необхідних фінансових умов, що забезпечують стабільніше зростання; створення умов для формування оптимального обсягу фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел; підтримка фінансової стійкості й платоспроможності фірми протягом усього періоду функціонування; створення умов, необхідних для забезпечення оптимального обсягу й рівня ефективності інвестицій; мінімізація фінансових ризиків; своєчасне впровадження у фінансову діяльність фірми сучасних технологій управління та інструментарію їх забезпечення; ефективний і швидкий вихід фірми з фінансової кризи й нейтралізація його наслідків.

Об'єктами впливу для реалізації цих завдань можуть бути: прибуток, капітал, інвестиції, інші джерела формування і використання фінансових ресурсів, фінансові та економічні ризики, кризи та інші. Реалізація завдань, поставлених перед фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва, можлива при

виконанні певних функцій управління, які можна об'єднати у дві основні групи: функції, характерні для кожної системи управління будь-якого рівня менеджменту, та функції системи управління як спеціалізованого напряму фінансового менеджменту.

Базуючись на ключових характеристиках фінансової безпеки, урахувавши визначення, розроблені різними науковцями, слід зазначити, що сутність фінансової безпеки суб'єктів підприємництва – це здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську діяльність, у тому числі й фінансову діяльність, ефективно і стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень і нівелювати вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовища [5].

Для забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва визначившись з фінансовими інтересами, сформулювавши цільову програму її функціонування і відповідно скорегувавши систему погроз, необхідно виділити із системи менеджменту фірми спеціалізований напрям – управління фінансовою безпекою, що буде являти собою систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням захисту пріоритетних фінансових інтересів фірми від зовнішніх і внутрішніх погроз. Для забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в сфері матеріального виробництва необхідне проведення детального аналізу причин фінансової нестабільності як окремо взятого підприємства, так і галузі в цілому. Важливими елементами є також пошук оптимальних важелів і механізмів забезпечення фінансової безпеки, здійснення постійного моніторингу й контролю за станом і рівнем фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Необхідно детально проаналізувати теоретичні аспекти щодо причин і наслідків фінансової нестабільності підприємств, сучасні наукові підходи до формування системи фінансової безпеки на рівні суб'єктів підприємництва.

**Висновки.** Таким чином, фінансова безпека суб'єктів підприємництва є важливою складовою фінансової безпеки держави і представляє собою здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, у тому числі й фінансову діяльність, ефективно і стабільно протягом невизначеного періоду часу шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний стан їх рівень і нівелювати вплив ризику внутрішнього та зовнішнього середовища.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Барановський О.І. Основи фінансової безпеки / Финансовые услуги.- 1998.№1.- С. 16-19.
2. Концепція фінансової безпеки України // [www.ufs.com.ua](http://www.ufs.com.ua).
3. Грунин О.А., Грунин С.О. Экономическая безопасность организации. СПб.: Питер. - 2002. - С.8.
4. Гукова А.В., Аникина И.Д. Роль фінансової безпеки підприємства в системі його економічної безпеки// Образование и общество. 2006. - №3. – С.98-102.

5. Новосядло Е.В. Система управления финансовой безопасностью фирмы // Своё дело и карьера. – 2006. – № 14 (от 18 мая 2006). – С. 14-16.
6. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. – 2010. – №10. – С. 178-181.
7. Шемаєва Л.Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. д-ра. екон. наук / Л.Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39 с.

УДК: 663.93: 178.7: 339.138

## ПСИХОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СПОЖИВАЧІВ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ І ЗАСОБИ ПРОТИДІЮЧОГО МАРКЕТИНГУ

*Сергєєва Ю.А. - к.с.-г.н., доцент,  
Зубрійчук А.А. - магістр, Херсонський ДАУ*

**Постановка проблеми.** За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), щороку тютюн забирає життя 5 млн людей, і якщо нинішні тенденції не візьмуть під контроль, то 500 млн чоловік незабаром помруть від різних хвороб, пов'язаних із палінням.

Підраховано, що у США, де паління поширене значно менше, ніж в Україні, смертність від його наслідків перевищує смертність від СНІДу, алкоголізму та нещасних випадків. Щодо нашої держави, то смертність від ішемічної хвороби серця зумовлена в нас курінням на 30-40%, захворюваність на рак легенів – на 90%, онкозахворюваність будь-якої локалізації – на 30%. В Україні паління є опосередкованою причиною 16-18% усіх випадків смерті.

22.09.2011 року Верховна Рада України заборонила рекламу, спонсорство і стимулювання продажу тютюнових виробів. Відповідно до закону реклама тютюнових виробів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються тютюнові вироби, забороняється: на радіо і телебаченні, в тому числі кабельному, супутниковому, IP-телебачення, on-line-телебаченні, мобільне телебачення, цифровому і ефірному телебаченні та інших засобів передачі сигналу.

Реклама тютюну забороняється також у наукових, науково-популярних, навчальних, суспільно-політичних, довідкових, літературно-художніх виданнях, у тому числі у всіх друкованих ЗМІ, на транспорті, зовнішня реклама, у місцях проведення масових заходів, в інтернеті. Проте до цих пір дозволена реклама сигарет у мережі Інтернет, у магазинах і кіосках, дозволяється також проведення акцій-розіграшів, промоакцій на вулицях, спонсорство і стимулювання продажу сигарет. Законом забороняється спонсорство з використанням реклами тютюнових виробів і назвами виробників, імпортерів і продавців тютюнових виробів теле і радіопередач, театральних-концертних, оздоровчих-спортивних, культурно-розважальних заходів.